

Asociácia
waldorfských
škôl a škôlok

Asociácia waldorfských škôl a škôlok

Vyšná Hutka 399, 040 18 /0948 534 993, 0905 248 606/

iwaldorf.sk, asociacia.iwaldorf.sk, asociacia@iwaldorf.sk

IBAN: SK18 3100 0000 0040 2004 6418

Korona Kríza ako príležitosť pre ozdravenie pedagogiky

Stanovisko Asociácie waldorfských škôl a škôlok - AWŠŠ k súčasnému daniu

Na jar 2020 sa nám pomocou fondu Opora podarilo zmierniť finančný dopad, ktorý mali opatrenia ochrany všeobecného zdravia na škôlky a školy s waldorfskou pedagogikou. Najmä na tie, ktoré si musia poradiť bez alebo len s obmedzenou štátnou podporou. Za pomoc patrí ešte raz vďaka nadáciám z Nemecka, Rakúska, Holandska a Švajčiarska ako aj waldorfskej škole v Bratislave a v Košiciach.

Medzičasom vyšlo najavo, že kríza má omnoho hlbšie dosahy. Z médií sa dozvedáme o ťažkých dopadoch na ekonomiku a o nadmieru znepokojivých poukazoch na právnu neudržateľnosť súčasných opatrení spojených s koronakrízou u nás i vo svete.¹ Popredný nemecký súdny lekár Michael Tsokos hovorí o kolaterálnych úmrtiach, ku ktorým došlo v dôsledku strachu z pandémie tým, že daný človek sa úplne izoloval od okolia.²

Dopady koronakrízy neušetrili ani tých, ktorých staviame do centra svojho úsilia - deti. Asociácia waldorfských škôl ČR v *otvorenom liste vláde ČR*³ fundovane zdôvodnila, prečo školy potrebujú iné opatrenia, než tie, ktoré direktívne určuje vláda. Oprela sa pritom o definíciu zdravia Svetovej zdravotníckej organizácie (WHO)⁴: "WHO definuje zdravie ako stav úplného telesného, duševného a sociálneho pocitu životnej pohody, teda nie iba ako neprítomnosť choroby a neudržateľnosti." Zdravie tak nespočíva len v odolávaní chorobným stavom (reziliencii), ale aj v prekonávaní choroby, pri ktorom dochádza k fyziologickému posilneniu tela (imunita). Takto posilnené telo potom lepšie zodpovedá celkovej vývojovej situácii človeka, či už dospelého alebo dieťaťa. Nedá sa ani dosť naliehať, že súčasné hygienické nariadenia vlád úplne ignorujú dôležitosť zdravého duševného prežívania pre telesné zdravie dieťaťa.

Európska rada pre školy Rudolfa Steinera a waldorfské školy (ECSWE) skoncipovala dokument

¹ <https://spravy.pravda.sk/domace/clanok/568437-pravnicka-uz-nie-je-dovod-na-nudzovy-stav/>

<https://spravy.pravda.sk/domace/clanok/568542-pravnik-kacer-otazne-je-na-co-vlada-potrebuje-nudzovy-stav/>

Rozhovor s emeritným sudcom Ústavného súdu doc. JUDr. Jánom Drgoncom, DrSc.: <https://www.youtube.com/watch?v=Tqgbsp4sPOk>

Súdny spor kvôli nespoľahlivosti testov PCR v Nemecku: <https://2020news.de/pcr-test-vor-gericht-dr-wordarg-volksverpetzer/> Vid príloha č.3.

² Od 1:40 vo videu: <https://www.youtube.com/watch?v=TGormnMCNQI>

³ <https://docs.google.com/viewerng/viewer?url=https://wlastovka.cz/wp-content/uploads/2020/10/AWSCR-otevreny-dopis-vlade.pdf&hl>

⁴ <https://www.publichealth.com.ng/world-health-organizationwho-definition-of-health/>

“7 ponaučení z koronakrízy.”⁵ ECSWE v súčasnej vypätej situácii hovorí o možnosti poučiť sa a uvádza konkrétne kroky pre komplexnú podporu detí v školách:

1. Školy musia zohľadňovať pocit celkovej životnej pohody dieťaťa, čo sa odráža vo vzdelávacích programoch, ktoré majú holisticky rozvíjať komplexitu zručností.
2. Výchova sa zakladá na vzťahu od človeka k človeku. Dištančné vzdelávanie môže byť iba krátkodobým riešením situácií krajnej núdze.
3. Učitelia potrebujú autonómnosť pri zabezpečení príležitostí celoživotného vzdelávania a kolegiálnej profesnej podpory.
4. Dištančné vzdelávanie by nebolo možné bez pomoci rodičov. Školy si preto musia uvedomiť potrebu otvorenej komunikácie s rodičmi. Školám je na riešenie podnetov od rodičov odporúčaný inštitút ombudsmana.
5. Zo strany zodpovedných orgánov sú potrebné kompenzácie, prípadne trvalá podpora rodinných zdrojov, ktorá rodičom umožní slobodný výber školy bez ohľadu na to, či majú alebo nemajú na školné.
6. Ak má byť zabezpečená slobodná voľba školy rodičmi, je nutné financovať aj školy, ktoré sa profilujú ako nezávislé od štátu.
7. Kríza ukazuje, že autonómne školy dokážu nachádzať primerané pedagogické riešenia, čím odbremeňujú štát v náročných situáciách a chránia pred kolapsom vzdelávania.

V AWŠŠ formulujeme toto stanovisko s vedomím vyššie spomenutých skutočností. Našou snahou je inšpirovať k dialógu, teda nechceme postoje ľudí rozdeľovať, ale prepájať. V situácii, keď sa údajne krátkodobé a dočasné nariadenia stávajú dlhodobým existenciálnym štandardom, chceme učiteľov a rodičov podnietiť k vzájomnej podpore, ktorá jediná umožní skutočne tvorivé riešenia v prospech detí - či už na úrovni školy/škôlky ako celku alebo na úrovni menších pracovných skupín.

1. Zdravý vývoj dieťaťa je v škôlke/škole na prvom mieste

Už pred príchodom koronakrízy WHO varovala pred epidémiou pasivity detí a mladých.⁶ Počas krízy došlo v tejto súvislosti k výraznému zhoršeniu kvôli dištančnému vzdelávaniu a aj kvôli zákazu vychádzania. To má veľmi negatívny dopad na ich zdravie, imunitu, vývoj a psychiku. Remeselné a manuálne činnosti, ručné práce a práce súvisiace s pestovaním plodín a starostlivosťou o záhradu a vonkajšie priestory boli tiež výrazne obmedzené.

Lenže „Remeslo sa cez internet naučiť nedá“⁷ a nie je možné vyučovať telocvik „teoreticky“⁸. Prijaté opatrenia a odporúčania len dokazujú, že úradníci zodpovední za školstvo nechápu dôležitosť fyzickej aktivity a manuálnej zručnosti pre život a rozvoj detí. To prináša zásadný problém práve pre pedagogiku waldorfských škôl, ktorá sa snaží vychádzať v ústrety vývojovým potrebám detí dostatkom priestoru pre pohyb, čo má dokázateľný prospech pre ich zdravie v dospelom veku.⁹

V zmysle waldorfskej pedagogiky založenej Rudolfom Steinerom je pre dieťa v škole centrálnym prvkom dospelý, ktorý ho učí. Dieťa nehľadá abstraktné učebné obsahy, hľadá životné vzory. Okrem prezenčnej formy štúdia je preto kľúčové hlavne to, či učiteľ kultivuje svoje myslenie, kultúru kolegiálnych vzťahov a kultúru umenia a pohybu. Dospelí, ktorí dokážu viesť sústredený vecný rozhovor aj v náročných a vypätých situáciách, sú dieťaťu najlepším zdrojom životnej

⁵<https://ecswe.eu/ecswe-adopts-7-lessons-learned-from-the-covid-19-pandemic/>

⁶<https://www.webnoviny.sk/vzdravotnictve/who-varuje-pred-epidemiou-detskej-pasivity-nedostatok-pohybu-vplyva-na-zdravie-aj-vyvin-mozgu/>

⁷<https://www.postoj.sk/65455/remeslo-sa-cez-internet-naucit-neda>

⁸<https://ms-my.facebook.com/Telerano/videos/330964981520601/>

⁹<https://link.springer.com/book/10.1007%2F978-3-531-90645-4>

múdrosti a odvahy k zmysluplnému činu.¹⁰

2. Dištančné vzdelávanie ako šanca pre čitateľskú a mediálnu gramotnosť

Jedným zo základných fenoménov koronakrízy je nepredvídateľné predlžovanie dočasných vládnych opatrení na neurčito pri ich stupňovanom sprísňovaní, ktoré prakticky odmieta odbornú diskusiu, postráda predvídateľnosť a môže byť preto len vynútené. V školstve sa od 2. stupňa ZŠ „dlhodobým riešením“ stalo dištančné vzdelávanie, ktoré sa napriek pozorovateľným devastačným dôsledkom na mládež¹¹ stáva vlajkovou loďou digitalizačných zmien pripravovaných na pôde Európskeho parlamentu.

*Digitálny akčný plán (2020 -2027) európskej komisie (EK)*¹² hodnotí, že koronakríza „viedla... k bezprecedentnému posunu smerom k vyučovaniu online a digitálnym technológiám (DT)“. Podľa tohto plánu je nanajvyš žiaduce riešiť súčasné problémy detí v školách prostým zabezpečením techniky pre dištančnú výuku, ba dokonca celkovým „resetom“ výchovy a vzdelávania smerom k špecializáciám na oblasť digitalizácie a umelej inteligencie (UI).

Je nesporné, že porozumenie fungovaniu DT a UI je dôležité, keďže otvára dieťaťu dvere do súčasného sveta. No musí byť splnený jeden základný predpoklad: S obsahmi DT sa dieťa musí oboznamovať postupne. Porozumie im tým lepšie, čím menej príde do priameho styku s DT pred 12. rokom života. Inak hrozí, že skorá mediálna gramotnosť povedie k čitateľskej negramotnosti.¹³

Koronakríza tak v tomto bode ponúka dvojakú príležitosť:

- pre širokú pedagogickú verejnosť (vrátane Európskej komisie v otázke Digitálneho akčného plánu) uvedomiť si vývojový aspekt výchovy, pri ktorom ranná digitálna abstinencia vedie pri správnom pedagogickom postupe k eminentnej digitálnej gramotnosti na konci strednej školy
- pre waldorfské školy zakomponovať do svojich učebných plánov obsahy waldorfského kurikula k mediálnej gramotnosti, a tým vyjsť v ústrety hlbokéj vývojovej potrebe teenagerov porozumieť svetu okolo seba, vrátane technológií

3. Potrebujeme primeraný priestor pre umenie vychovávať

Ten istý Európsky parlament, ktorý sa teraz necháva strhnúť digitálnou agendou, vydal v roku 2017

¹⁰Pozícia mentora pre waldorfskú pedagogiku: <https://www.youtube.com/watch?v=1-HwtSipjiQ>

Medicínsky exkurz - tri laboratórne štúdie v skratke: <https://www.youtube.com/watch?v=7N4hqmPaLe4>

¹¹ Alarmujúca správa UNICEFu: <https://www.unicef.org/reports/averting-lost-generation-covid19-world-childrens-day-2020-brief>
https://eliant.eu/fileadmin/user_upload/Conference2017/Development_in_the_age_of_digital_media_01.pdf

Viď odkazy na štúdie a použité literatúry v dokumente *Výchova k mediálnej gramotnosti*: <https://q8h.86d.myftpupload.com/wp-content/uploads/2019/09/Education-for-Media-Literacy-Media-in-Waldorf-education.pdf?time=1604420345>

Veľavravná petícia 18-ročnej študentky z Bratislavy:

https://www.peticie.com/zruenie_terajieho_maturitneho_systemu

¹²https://ec.europa.eu/education/education-in-the-eu/digital-education-action-plan_en

¹³Na početné štúdie k tejto problematike sa odkazuje autor dokumentu *Výchova k mediálnej gramotnosti* na strane 16:

<https://q8h.86d.myftpupload.com/wp-content/uploads/2019/09/Education-for-Media-Literacy-Media-in-Waldorf-education.pdf?time=1604420345>

Článok o postoji rodičov pôsobiacich v čelných pozíciách IT sektora: <http://kosice.iwaldorf.sk/wp/skola-v-silicon-valley>

Prostredníctvom prílohy č.1 je možné podporiť petíciu ELIANT za slobodu rozhodnutia pedagógov, pre aký vek zahrnúť do vyučovania digitálne technológie.

vyhlásenie (výsledok komplexného prieskumného procesu medzi Európskou komisiou a UNESCOm)¹⁴, v ktorom jednoznačne akcentoval dôležitosť umenia a kultúry vo vyučovaní kvôli ich zrejým spoločenským benefitom, tak v krátkodobom ako i dlhodobom meradle. Rovnováha medzi kognitívnym a emočným vývojom študentov vedie medziiným k „rozvoju citu pre krásu, tvorivosti a kritickému mysleniu.“ Teda k vlastnostiam, ktoré sú na trhu práce čoraz žiadanejšie naprieč všetkými pracovnými oblasťami.

Pojem “trh práce” tu pritom vo vzťahu k vývoju DT má len veľmi krátkozraký charakter, keďže v horizonte 10-20 rokov môžeme očakávať, že mnoho profesií “zanikne, pretože “inteligentné” stroje dokážu pracovať lacnejšie a rýchlejšie... Mnohí ľudia budú nútení nachádzať zmysel svojho života nezávisle od zárobkovej činnosti. Tieto skutočnosti podrobujú predovšetkým výchovu v školách skúške. Školy už viac nebudú pripravovať primárne pre budúci trh práce, lebo ten z veľkej časti zanikne. Staré úslovie: “Učíme sa pre život” musí byť pochopené nanovo. Čo do budúcnosti znamená “učiť sa pre život?”¹⁵

Profit, ktorý umenie vo výchove prináša na “trh práce” je len vedľajším efektom. Vyvážená ľudská bytosť je pre spoločnosť logicky väčším prínosom než nevyvážená, čo ako inteligentná. Zatiaľčo stroje a roboty nás stavajú pred otázku, čo je to podstatné, čo nás od nich odlišuje, teda čo nás vlastne robí ľuďmi; umenie nám ponúka bohatosť vnútorného prežívania a inšpiráciu k činom, ktoré budú mať zmysel aj vtedy, keď už časť mechanickej (aj v intelektuálnom zmysle) práce za nás urobia stroje.

Umelecké vyučovanie si pritom žiada patričný priestor – vnímanie živého hlasu, tónu (nie ich dátovej podoby), prácu v skupinách, striedanie činností, cielený pohyb a pod. Čím je dieťa mladšie, tým dôležitejšie je pre neho, aby zažívalo bezprostrednú artikuláciu a mimiku učiteľa. Ak sú zakryté rúškom, nemá malé dieťa možnosť ani len porozumieť inštrukcii. Skúsenosť so štítmí pri malých deťoch ukazuje, že sa ich deti dokonca boja.

4. Úloha rodičov

Z rôznych strán sa dnes akcentuje potreba technického zabezpečenia škôl a rodín. Často sa zabúda na to, že bez obetavého prístupu rodičov by žiadne dištančné vyučovanie nebolo vôbec možné.

Rodičia majú úprimné obavy o budúcnosť svojich detí: až takmer 70% z nich má obavy o kvalitu vzdelania svojich detí v prípade, ak budú musieť byť doma a budú sa pokúšať o vzdelávanie doma, resp. na diaľku.

Pri všetkom, čo bolo uvedené je evidentné, že kríza sa nám stáva príležitosťou uskutočňovať školy ako spoločenstvá učiteľov, žiakov i rodičov, kde každý článok má svoje cenné miesto. Toto miesto je o to cennejšie, o čo presnejšie každý z trojice učiteľ, rodič, žiak pochopí (deti s pomocou učiteľov a rodičov), kde je jeho správne miesto. Slovom zakladateľa waldorfskej pedagogiky, Rudolfa Steinera:

*V budúcich časoch budú muset lidé
žiť navzájem jeden pro druhého,
a ne jeden působit druhým.*

Světový cíl bude dosažen,

¹⁴[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2017/608807/EPRS_BRI\(2017\)608807_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2017/608807/EPRS_BRI(2017)608807_EN.pdf)

¹⁵Citované zo záverečnej kapitoly dokumentu *Výchova k mediálnej gramotnosti*: <https://q8h.86d.myftpupload.com/wp-content/uploads/2019/09/Education-for-Media-Literacy-Media-in-Waldorf-edu>

když každý spočine sám v sobě

*a každý druhému dá,
co nikdo nechce požadovat.*

(prekl.: Tomáš Zuzák)

K budovaniu spoločnosti v zmysle budúceho "svetového cieľa" nás súčasná koronakríza podnecuje naozaj veľmi naliehavo. Práve v situácii každodennej nepredvídateľnosti a chaosu sa ukazuje aký dôležitý je jasný postoj každého jednotlivca vo vzťahu k pochopeniu základov kolektívneho zdravia, ktoré ak nie je iba fyzickou záležitosťou, potrebuje nasadenie individuálnych síl za cieľ, ktoré nie sú motivované iba úzko egoisticky. Takže kríza nás vracia k východiskovému predpokladu celej (nielen) waldorfskej výchovy - k seba výchove. Vychovávame predsa len tým, čím sme, a nie metodickou ani rodičovskou šikovnosťou, a už vôbec nie zvládnutím digitálnych tried.

Záverečná výzva AWŠŠ

Šanca pre nové poňatie pedagogiky, ku ktorej nás situácia okolo koronavírusu nabáda, ostane iba na papieri, ak budú staršie deti naďalej nútené do dištančnej výučby.

Dištančná výuka je nezlučiteľná:

1. so zdravým vývojom dieťaťa
2. s adekvátnym pestovaním digitálnych kompetencií
3. s umením výchovy tak, ako ho pestujeme vo waldorfských školách
4. ako aj s budovaním spoločnosti medzi učiteľmi a rodičmi.

Plne preto podporujeme stanovisko SZŠ Waldorfskej na Vihorlatskej ul. v Bratislave¹⁶, ktoré je v jednoznačnej zhode s naším listom ministrovi školstva SR¹⁷.

Vyzývame preto k okamžitému umožneniu prezenčnej výučby.

Hĺbkové vedecké štúdie¹⁸ navyiac jednoznačne svedčia o tom, že školy nie sú ohniskami koronavírusu, preto nie je odôvodnené podmieňovať povinnú školskú dochádzku testovaním.¹⁹

16 <http://waldorfskaskola.sk/clanok/2020/stanovisko-skoly-k-sucasnej-situacii-a-testovaniu-na-skolach>

17 <http://waldorfskaskola.sk/clanok/2020/list-ministrovi-skolstva-od-asociacie-waldorfskych-skol-a-skolok>

18 <https://www.nature.com/articles/d41586-020-02973-3>

19 V tejto súvislosti ešte raz poukazujeme na nespoľahlivosť PCR testov (viď prílohu č.3), ktoré sú považované dokonca za presnejšie než antigénové testy. Spoľahlivosť antigénových testov tak musí byť mizivá, najmä ak vezmeme do úvahy verdikt portugalského súdu, ktorý definuje presnosť PCR testov niekde na úrovni 3%!

<https://www.theportugalnews.com/news/2020-11-27/covid-pcr-test-reliability-doubtful-portugal-judges/56962>

Rovnako dávame do pozornosti petíciu v prílohe č. 2 za prezenčnú výučbu bez jej podmieňovania testovaním žiakov, učiteľov a rodičov.

PRÍLOHY:

1. Petícia:

- za možnosť zodpovednej voľby vyučovacích metód s ohľadom na vývojové štádia dieťaťa

2. Petícia:

- za prezenčné vyučovanie bez podmieňovania testovaním

3. Úryvky článku o súdnom spore kvôli nespoľahlivosti PCR testov v Nemecku.

1. <https://eliant.eu/cz/home/>

Petícia: Možnosti volby jsou v nebezpečí!

...Signatáři této petice se zasazují v rámci celé Evropy za „humánní vzdělávání“, které se orientuje podle stupňů a zákonitostí tělesného, duševního a duchovního vývoje. Signatáři samozřejmě považují zprostředkování obsáhlých digitálních kompetencí za podstatnou úlohu školy. Jejím cílem je kromě zásadního pochopení způsobu fungování digitální technologie také vypěstovat schopnost kreativně, zodpovědně a kriticky tuto technologii používat. Ovšem: všechno má svůj čas!

Náš požadavek: učitelé, vychovatelé a rodiče musejí mít možnost sami rozhodovat, do jakého věku budou vzdělávací zařízení bez monitorů. Vychovatelky a vyučující musejí mít možnost sami si vybrat, s jakými médii budou pracovat a vyučovat, zda a k čemu použijí digitální média jako pomůcku. K tomu potřebujeme právo na jesle, mateřské a základní školy bez monitorů. Vzdělávací politika dělá dobře, když se odpoutává od fixace na komplexní digitální techniku a připouští kreativní alternativy, jejichž zástupci se primárně mohou věnovat dětem a jejich vyučovacím a vzdělávacím zkušenostem z reálného světa.

Možnosť podpísať: <https://eliant.eu/cz/home/>

2. Petícia k otvorenému listu k podmienovaniu účasti žiaka na prezenčnej výučbe podrobením sa testu na COVID 19

...My, dolepodpísaní žiadame okamžité bezodkladné otvorenie všetkých škôl bez akýchkoľvek podmienok testovania žiakov, rodičov a zamestnancov školy prípadne ďalších podmienok, ktoré by boli v rozpore s ľudskými právami...

Možnosť podpísať:

https://www.peticie.com/peticia_k_otvorenemu_listu_k_podmieovaniu_uasti_iaka_na_prezennej_vyube_podrobenim_sa_testu_na_covid_19

3. Test PCR u soudu: Dr. Wodarg/ Volksverpetzer

[https://2020news.de/pcr-test-vor-gericht-dr-wordarg.../...](https://2020news.de/pcr-test-vor-gericht-dr-wordarg.../)

Plné znenie českého prekladu (pani Mirky Haasovej) pôvodne nemeckého článku pošleme na vyžiadanie.

Úryvky:

PCR test... si nyní našel cestu k soudu: byla podána žaloba u Berlínského krajského soudu. Hlavní argument: Test není vhodný ani určený k detekci infekce.

...

„Test PCR není určen k stanovení infekce“ - to je jednomyslný závěr velkého počtu vědců z každodenní klinické praxe a výzkumu. Advokátka Viviane Fischer a Antonia Fischer a právníci Füllmich a Dr. Justus Hoffmann založili „Coronský výbor“. Na 28 živých setkáních, trvajících několik hodin, výbor vyslechl celou skupinu odborníků z nejrůznějších specializovaných oblastí, aby odhalil pozadí krize. PCR test byl diskutován znovu a znovu.

Tento kritický úsudek potvrzuje mimo jiné CDC - nejvyšší americký zdravotní úřad. Test PCR hledá útržky viru. CDC uvedlo: „Detekce virové RNA nemusí znamenat přítomnost infekčního viru nebo to, že původcem klinických příznaků je COVID-19.“ Úřad dospěl k závěru, že „velká část vážných rozhodnutí je

velmi pravděpodobně založeno na nesprávných výsledcích testu.“

Dokonce i „druhá strana“ - farmaceutický průmysl - se nyní vyjadřuje k testu kriticky. Dr. Mike Yeadon, bývalý manažer a bývalý vedoucí výzkumu farmaceutického giganta Pfizer, říká: „Tento test je fatálně chybný a musí být okamžitě odebrán.“ Testy jsou kolem 90 procent falešně pozitivní. Byly „použity výhradně k vyvolání strachu“.

Podobné hodnocení pochází z Kanady: Profesor medicíny Roger Hodgkinson nedávno na jednání v parlamentu v Ottawě uvedl: „Rád bych zdůraznil, že pracuji v odvětví testování COVID. Chci zdůraznit, že pozitivní výsledky testů neznamenají klinickou infekci. Jenom to vede k veřejné hysterii.“ Riziko úmrtí pod COVID-19 pod 65 let je jeden z 300 000...“